

KONTRATË BINJAKËZIMI
Përkrahje për Statistikat

Kosovë

RAPORT MBI MISIONIN

3.4.8: Vazhdim i përkrahjes në përmirësimin e ASN-së dhe statistikave afatshkurta

Komponenti 3 Statistikat e Biznesit

Misioni i realizuar nga Virginia Balea, Statistikat e Danimarkës

23 deri 27 Nëntor 2015

Emri, adresa, emaili i autorit

*Virginia Balea
Statistics Denmark
Sejrøgade 11
DK-2100 Copenhagen Ø
Denmark
Tel: +40723649647
Email: virginia.balea@insse.ro*

Përmbajtja

Përmbledhje ekzekutive.....	3
1. Komentë të përgjithshme.....	4
2. Vlerësimi dhe rezultatet	4
3. Konkluzionet dhe rekomandimet	6
Aneksi 3. Personat e takuar.....	7

Lista e shkurtesave

ASK	Agjencia e Statistikave të Kosovës
TeR	Termet e Referencës
NACE rev.2	Klasifikimi i veprimtarive ekonomike, revisioni 2
ASN	Anketa Strukturore e Ndërmarrjeve
STS	Statistikat afatshkurta
RB	Regjistri i Bizneseve
SUT	Tabelat ofruese-përdoruese

Përmbledhje ekzekutive

Qëllimi i misionit ishte analizimi i të dhënave të mbledhura përmes Anketës Strukturore të Ndërmarrjeve 2014 dhe rishikimi i të dhënave me qëllim të publikimit në nivel më të detajuar krahasuar me të dhënat e publikuar në tremujorin e parë të vitit 2015.

Gjatë takimeve të kaluara, janë realizuar disa kontrole të indikatorëve kryesorë. Këta indikatorë (numri i punonjësve, punësimi dhe kostot e personelit) tashmë janë shpërndarë në shifra absolute ndërkohë që qarkullimi është publikuar si strukture sipas seksioneve të NACE. Ka pasur diskutime në lidhje me cilësinë e të dhënave të ASN-së dhe indikatorëve të cilësisë.

ASK-ja ka përgatitur disa të dhëna bazuar në burimet administrative, Regjistrin Statistikor të Bizneseve dhe ASN-në. Indikator i analizuar është qarkullimi. Variabli punësimi është analizuar duke bërë krahasimin e të dhënave të ASN-së dhe RSB-së në nivel divizioni.

Lidhur me statistikën afatshkurta, misioni kishte për qëllim të fokusohet në anketën pilot për Indeksin e Prodhimit Industrial. Të dhënat në dispozicion ishin të kufizuara prandaj është simuluar me të dhëna të tjera.

Pengesa kryesore për zhvillimin e mëtejshëm të statistikave strukturore të ndërmarrjeve është mungesa e stafit. Përpunimi i të dhënave të ASN-së realizohet nga një person i vetëm, dhe ky proces bëhet kryesisht në formë manuale.

1. Komente të përgjithshme

Ky raport mbi misionin është përgatitur në kuadër të Projektit të Binjakëzimit „Përkrahje për Statistikat”. Misioni kishte për qëllim të fokusohet në përmirësimin e të dhënave të ASN-së dhe të statistikave afatshkurta. Të dhënat nga ASN-ja dhe statistikave afatshkurta janë të rëndësishme për Llogaritë Kombëtare, të cilët planifikojnë të bëjnë tabelat ofruese përdoruese. Ky mision është vazhdim i misionit 3.2.1.5.

Objektivi specifik i misionit ishte:

- të konsultohet dhe punohet bashkë me profesionistët e ASK-së në përmirësimin e të dhënave të ASN-së dhe statistikave afatshkurta.

Konsulentët dëshirojnë të falenderojnë të gjithë zyrtarët dhe personat e takuar, për mbështetjen dhe informacionet e vlefshme që kanë dhënë, gjë që ka lehtësuar shumë punën e tyre gjatë qëndrimit në Kosovë.

Këndvështrimet dhe vëzhgimet e paraqitura në këtë raport janë ato të konsulentëve dhe jo domosdoshmërisht përputhen me këndvështrimet e BE-së, ASK-së apo Statistikave të Danimarkës.

2. Vlerësimi dhe rezultatet

Ekspertja ka dhënë rekomandimet për zhvillimin e punës gjatë projektit të binjakëzimit duke marrë parasysh kapacitetin absorbues në ASK, në radhë të parë për shkak të mungesës së stafit. Prandaj, ekspertja rekomandon një koordinim të fuqishëm të statistikave të biznesit.

Prioritet duhet të kenë çështjet, që sjellin përfitim më të madh. Mbledhja e të dhënave të ASN-së është ri-dizajnuar në mënyrë që të jetë në përputhje me rregulloret e BE-së për ASN.

Gjatë ditës së parë u diskutua për metodat e kalkulimit të peshave duke pasur parasysh shkallën e mospërgjigjes dhe ndryshimin e aktivitetit. Peshat janë rikalkuluar duke pasur parasysh shkallën e mospërgjigjes. Rekomandohet të aplikohet kalibrimi nëse regjistri i bizneseve ofron të dhënat e duhura. Ndonjë nga produktet e zhvilluara dhe tashmë të përdorura në disa vende të BE-së mund të testohet dhe përdoret, nëse duket e përshtatshme.

Bazuar në të dhënat e siguruar nga ASK-ja, është bërë analiza përkatëse. Indikatorit i analizuar ishte qarkullimi në nivel divizioni të NACE (2 shifror). Tri grupe të dhënash janë analizuar në nivel divizioni:

- të dhënat mbi qarkullimin nga regjistri i bizneseve (burimi i të dhënave ASN dhe të dhënat administrative),
- të dhënat mbi qarkullimin nga burimet administrative (tatimore)
- të dhënat mbi qarkullimin nga ASN-ja e vitit 2014 dhe 2013

Në nivel të agreguar, të dhënat ishin mjaft konsistente, disa mospërputhje ekzistojnë për shumë arsye (mospërgjigjet, keqklasifikimet, gabimet e mostrimit etj.) Për të ulur ndikimin e gabimeve të mostrimit, peshat finale mund të përshtaten duke përdorur metoda kalibrimi (duke marrë parasysh edhe ndryshimet e kodimit të aktivitetit të ndërmarrjeve).

Të dhënat u klasifikuan sipas qarkullimit dhe rëndësisë së sektorëve në ekonominë e Kosovës.

Disa divizione kishin dallime të mëdha midis dy viteve dhe midis dy burimeve. Disa nga këto dallime janë zgjidhur duke korrigjuar të dhënat e ndërmarrjeve. Burimi kryesor i mospërputhjeve është ndryshimi i aktkvetit nga një vit në tjetrin (p.sh. kalimi nga tregtia me pakicë në tregtinë me shumicë) ose kodet e ndryshme të aktivitetit në RSB dhe ASN. Gjithashtu, kishte disa raste të ndërmarrjeve të mëdha, që nuk ishin përfshirë në mostër.

Në disa raste, ASK-ja ka rikontaktuar kompaninë për të përcaktuar se cili kod duhet t'i caktohet.

Stafi i ASK-së tashmë i ka këto analiza dhe do të vazhdojë me analizat dhe hulumtimet e mëtejme.

Një analizë e ngjashme është bërë edhe për indikatorin numri I punonjësve.

Numri i punonjësve është kalkuluar duke aplikuar peshat por nuk kishte dallime të mëdha krahasuar me të dhënat nga RSB-ja.

Lidhur me publikimin e ASN-së, për shkak të faktit që publikimi duhej të bëhej brenda dy javësh, u vendos që aktualisht të lihet struktura e njejtë e publikimit.

Variablat, që mund të kalkuloohen dhe përfshihen në publikimet e ardhshme janë:

- Qarkullimi
- Vlera e prodhimit (metoda e kalkulimit është treguar gjatë misionit të kaluar, paraqitet në aneks)
- Vlera e shtuar në koston e faktorit (metoda e kalkulimit e paraqitur në aneks)
- Teprica operative bruto (metoda e kalkulimit e paraqitur në aneks)
- Blerjet totale e mallrave dhe shërbimeve
- Kostot e personelit
- Pagat dhe meditet

U diskutuan shkurtimisht edhe konfidencialiteti, çështjet e rishikimit dhe të cilësisë.

Të dhënat u agreguan në nivel divizioni. Në nivel të përgjithshëm, të dhënat ishin mjaft konsistente, disa mospërputhje ekzistojnë për shkak të shumë arsyeve, të përmendura më lart.

Për sa i përket variablave të kërkuara sipas rregullores së BE-së për ASN-në, gjendja aktuale paraqitet mëposhtë:

- Vlera e prodhimit – mund të kalkulohet duke përdorur variablat e përfshira në pyetësor por, për të diskutuar për cilësinë, duhet të ketë të dhëna për së paku dy vjet
- Vlera e shtuar në koston e faktorit – elementet kryesore për të kalkuluar këtë variabël janë të përfshira në pyetësor, por duhet tu bëhen kontrole shtesë të dhënave të mbledhura
- Teprica operative bruto – ngjashëm me vlerën e shtuar
- Blerjet e përgjithshme të mallrave dhe shërbimeve – mblidhen të dhënat por duhet analizë shtesë e të dhënave të papeshuara dhe të peshuara për dy vite të njëpasnjëshme
- Blerjet e mallrave dhe shërbimeve për rishitje në të njejtën gjendje siç janë blerë–ngjashëm me blerjet e përgjithshme
- Investimi bruto në mallra të prekshme – cilësia e të dhënave është e dobët për shkak të mospërgjigjeve të shumë pyetjeve

- Numri i personave të punësuar – duhet të përmirësohet më tej
- Numri i orëve të punuara nga punonjësit – duhet analizë e mëtejme

Mund të konkludohet që të dhënat aktuale duhet të përmirësohen më tej për publikime në të ardhmen.

U diskutua shkurtimisht edhe për rishikimin e pyetësorit të ASN-së. Propozohet që në pyetësorin me tabelat e zbërthimit të indikatorëve kryesorë sipas aktiviteteve, pjesa e zbërthimit të konsumit të ndërmjetëm t'i dërgohet vetëm ndërmarrjeve të mëdha. Për të ruajtur konsistencën e mbledhjes së të dhënave, tabelat e lartpërmendura mund të përfshihen në fund të pyetësorit.

Për sa i përket statistikave afatshkurta, u analizua pyetësori, që përdoret për mbledhjen e të dhënave për indeksin e prodhimit industrial.

Deri tani, ASK-ja ka mbledhur të dhëna në baza tremujore. Për të kalkuluar indeksin e prodhimit industrial, të dhënat mund të bazohen në qarkullimin ose prodhimin por duhet të aplikohet deflacioni të shifrat. Indeksi, që rekomandohet të përdoret për deflacionin e outputit të industrisë është indeksi i çmimit të prodhimit industrial.

Pyetësori i dizajnuar dhe përdorur për testimin përmban dy variablat, qarkullimin dhe prodhimin. Të dhënat mbi prodhimin janë mbledhur në vlera dhe sasi sipas produkteve të CPA. Megjithatë, për të llogaritur indeksin, kërkohen nivele të ngjashme të çmimeve dhe outputit të prodhimit.

Është simuluar me të dhëna për kalkulimin e indeksit të prodhimit industrial. Pasi të mblidhen të dhënat, i njëjti aktivitet duhet të bëhet me të dhënat reale.

3. Konkluzionet dhe rekomandimet

Në përgjithësi, konsulentja konsideron që ASK-ja ka një bazë relativisht të mirë për statistikat e biznesit, si regjistra administrative, që mbulojnë komunitetin e biznesit dhe raporte dhe bashkëpunim të mirë me autoritetet relevante.

Peshat duhet të rikalkulohen pasi të jetë ngrirë databaza e regjistrit të bizneseve. Rekomandohet të zhvillohet një program teknologjik për imputimin e të dhënave.

Me qëllim të përmirësimit të afatit kohor të realizimit të ASN-së, duhet të bëhet një rishikim i procesit të mbledhjes dhe përpunimit të të dhënave.

Mund të shpërndahen edhe variabla shtesë, si qarkullimi. Për të realizuar shpërndarjen e variablave shtesë, duhet të bëhet një analizë e mëtejme.

Pengesa kryesore për zhvillimin e mëtejme të statistikave strukturore të ndërmarrjeve është stafi i pamjaftueshëm në këtë fushë. Rekomandohet të caktohet personel shtesë për realizimin e validimit të të dhënave të ASN-së.

Rekomandohet që lidhur me tabelat për zbërthimin e indikatorëve kryesorë sipas aktiviteteve, pjesa e zbërthimit të konsumit të ndërmjetëm t'i dërgohet vetëm ndërmarrjeve të mëdha, me 50 e mbi punëtorë. Për të ruajtur konsistencën e mbledhjes së të dhënave, tabelat e lartpërmendura mund të lihen në fund të pyetësorit.

Për sa i përket statistikave afatshkurta, duhet të zhvillohet metodologjia për kalkulimin e indeksit të vëllimit në tregti.

Për sa i përket raporteve të cilësisë, rekomandohet të fillohet me përpilimin e titujve kryesorë.

Aneksi 3. Personat e takuar

ASK:

Hysni Elshani, Shef Sektori

Muhamet Kastrati, Menaxher i Databazës

Luljeta Krasniqi, Zyrtare e Lartë e ASN

Ismajl Sahiti, Shef Divizioni

Valdete Navakazi, Zyrtare e Lartë për statistika afatshkurta

Ekipi i projektit:

Per Knudsen, RTA

Nora Zogaj, asistente

Projekti i Binjakëzimit i BE-së
KS12 IB ST 01
Përkrahje për Statistikat

Termet e Referencës:

Komponenti 3: Statistikat e Biznesit

Aktiviteti 3.4.8: Vazhdim i përkrahjes në përmirësimin e cilësisë së statistikave afatshkurta dhe ASN-së

Afatet kohore:

TeR –të gatshme: 9 Nëntor 2015

Fillimi / përfundimi i akt.: 23-27 Nëntor 2015

Raportimi: 4 Dhjetor 2015

Rezultati obligativ i projektit

Rezultatet obligative	Intervenimi logjik	Standardet	Burimet e informacionit	Supozimet
Rezultati obligativ 3.2 dhe 3.3	Anketa Strukturore e Ndërmarrjes (ASN) Reduktimi i kohës së prodhimit dhe përmirësimi i cilësisë së ASN-së. Përgatitja e statistikave afatshkurta sipas NACE Rev.2	Raporti i misionit që përshkruan punën e bërë dhe punën, që do të bëhet, lidhur me pyetëtorin dhe dizajnin e mostrës	Raportet tremujore të projektit Raportet e misionit	Kapacitet i mjaftueshëm absorbimi Qasje në të dhënat administrative dhe të anketave Numër i vogël i stafit i involvuar në implementim Stafi punon në detyrat përkatëse në periudhën midis misionëve

Tema / qëllimi i aktivitetit 3.4.8:

Të konsultohen dhe të punohet me profesionistët e ASK-së mbi ASN-në dhe statistikave afatshkurta (Indeksi i Prodhimit Industrial). Në bashkëpunim me ASK-në, ekspertja do të punojë në përmirësimin e të dhënave të ASN-së dhe statistikave afatshkurta. Cilësia e të dhënave të ASN janë të rëndësishme për Llogaritë Kombëtare.

Ky mision është vazhdim i aktivitetit 3.2.1.5 mbi ASN dhe statistikave afatshkurta.

Rezultatet e pritura nga aktiviteti 3.4.8:

Pas këtij misioni, stafi i ASK-së do ta ketë një pasqyrë mbi çështjen e përmirësimit të ASN-së dhe Statistikave afatshkurta.

Stafi i ASK-së:

Z. Ismajl Sahiti, Shef i Divizionit, ismail.sahiti@rks-gov.net (Component Leader)
Znj. Valdete Navakazi, Zyrtare e Lartë për Statistikat Afatshkurta, valdete.navakazi@rks-gov.net
Znj. Luljeta Krasniqi, Zyrtare e Lartë për ASN, luljeta.krasniqi@rks-gov.net
Z. Hysni Elshani, Shef i Sektorit, hysni.elshani@rks-gov.net
Z. Muhamet Kastrati, Menaxher i Databazës, muhamet.kastrati@rks-gov.net
Z. Bekim Bojku, Zyrtar i Lartë për Statistika të Energjisë, bekim.bojku@rks-gov.net

Ekipi i Binjakëzimit i ASK-së:

Udhëheqës i projektit Z. Ilir T. Berisha, Drejtor i Statistikave Ekonomike dhe Llogarive Kombëtare, Ilir.T.Berisha@rks-gov.net
Homologu i RTA, Z. Teuta Zyberi, Zyrtare e Lartë për Marrëdhënie me Jashtë, teuta.zyberi@rks-gov.net

Ekspertja e vendeve anëtare:

Znj. Virginia Balea, Konsulente, Statistikat e Danimarkës, Virginia.balea@insse.ro

Ekipi i Projektit të Binjakëzimit:

Z. Per Knudsen, RTA, pkn@dst.dk
Znj. Nora Zogaj, Asistente e RTA, zogaj.nora@gmail.com

Përshkrimi i historikut për aktivitetin

Gjatë misionit të parë në misionin e binjakëzimit mbi Statistikat e Biznesit, ‘Vlerësimi i përgjithshëm i Statistikave të Biznesit dhe prioritetizimi i veprimeve (3.1.1)’ dy ekspertët danezë Peter Ottosen dhe Søren Netterstrøm theksojnë lidhur me ASN-në:

Çështja më e rëndësishme është të ketë të dhëna të gatshme për Llogaritë Kombëtare në një fazë më të hershme.

Metodat për përzgjedhjen e mostrës, imputimin dhe vlerësimin mund të kenë nevojë të rishikohen.

Arsyeja kryesore për disponueshmërinë e vonshme të të dhënave është vonesa në mostrën e RSB-së. Kjo çështje duhet të adresohet nga RSB dhe duhet të bëhen disa përmirësime për vitin 2013. Pasi të mblidhen të dhënat, ato verifikohen, të dhënat e munguara merren nga njësitë më të mëdha (+200 punonjës) ose imputohen. Kjo zgjat 2 muaj. Projekti duhet t'i ketë parasysh këto çështje në mënyrë që të gjenden mënyra për të përmirësuar më tej afatet kohore.

Pyetësori dhe metodat për vlerësimin duhet të shqyrtohen dhe rishikohen, nëse është e nevojshme.

Duhet të përgatitet një plan zhvillimor afatgjatë për të ardhmen

Statistikat afatshkurta

Zhvillimi i tre indikatorëve kryesorë të statistikave afatshkurta duhet së pari të fokusohet në publikimin, bazuar në të dhënat ekzistuese, dhe pastaj në mbulueshmërinë dhe metodologjinë statistikore, si dhe në mospërputhjet midis situatës aktuale dhe legjislacionit të BE-së.

Aktivitetet, që duhet të ndërmerren si përgatitje për misionin:

Të gjithë raportet e kaluar të misionit mbi ASN-në mund të gjenden në www.dst.dk/kosovo

Aktivitetet e pritura janë:

- Seminar me pjesëmarrësit lidhur me të dhënat e ASN-së dhe statistikave afatshkurta, në kuadër të detyrave që dalin nga plani i punës. Azhurnimi i planit të punës.
- Rishikimi i pyetësorit, mostra, grumbullimi i të dhënave, cilësia e të dhënave, imputimi, kalkulimi i indeksit dhe publikimi.

Produkti i pritur:

- Raporti mbi misionin – sipas modelit të raportimit
- Plani i detajuar për aktivitetet e ardhshme në komponentin 3.2 në projektin e binjakëzimit

Aneksi 1. Programi, Nëntor 2015

Dita	Vendi	Koha	Ngjarja
1	ASK	10:00	Hyrje
		10:00 – 16:00	Seminar: Rishikimi i të dhënave të ASN-së
2	ASK	09:00-	Seminar: Rishikimi i të dhënave të ASN-së
3	ASK	09:00- 16:00	Seminar: Rishikimi i të dhënave të ASN-së
4	ASK	09:00- 16:00	Seminar: Rishikimi i statistikave afatshkurta
5	ASK	09:00- 12:00	Rishikim i statistikave afatshkurta Diskutimi i rekomandimeve
		13:00- 16:00	Shkrimi i raportit Takimi me ekspertin, udhëheqësin e komponentit dhe RTA